

پالان و پالان دوزی در ایران

تالیف:

سلیم سلیمی موید

پروژه

سرشناسه: سلیمی موید، سلیم، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: پالان و پالان دوزی در ایران / تألیف سلیم سلیمی موید.

مشخصات نشر: تهران: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۰۱ص: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۵۳-۲۷-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: مردم شناسی

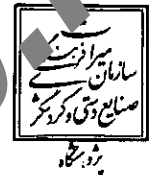
موضوع: خرده فرهنگ ها

موضوع: صنایع دستی - پالان دوزی

شماره افزوده: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

رده: کنگ: ۱۳۹۲، ۸پ/س ۴۶/ GN

رده: سی دی: ۳۰۱/۰۹۵۵

پالان و پالان دوزی در ایران

تألیف: سلیم سلیمی موید

ویرایش: علیرضا ناصری مالوانی

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

صفحه آرای: الهام گودرزی

طراح جلد: خسرو چگینی

نظارت و اجرا: علیرضا ناصری مالوانی

مجری: موسسه فرهنگی و هنری نقش و نگاه

چاپ نخست: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۶۹۵۳ - ۲۷ - ۴

قیمت: ۱۳۰۰۰۰ ریال

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان امام خمینی(ره)، خیابان امام خمینی(ره)، ابتدای خیابان سی تیر، محوطه موزه ملی،

تلفن: ۸۸۹۳۴۶۹۲ - ۶۶۷۳۷۰۰۳

پست الکترونیکی: ch.publish@yahoo.com

پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

وب سایت: www.ichtobook.ir

موضوع مطالعات انسان‌شناسی، فرهنگ و انسان است. بررسی رابطه انسان با محیط زیست یا به عبارت دیگر انسان‌شناسی تکنیک و فن‌آوری، به ما این امکان را می‌دهد تا بین فعالیت‌های انسانی و محیطی تعادل و توازن ایجاد کنیم. در علم انسان‌شناسی ابتدا «مارسل موس» (Marcel Mauss) رشته‌ای را به نام فن‌آوری تعریف کرد که در آن فعالیت اقوام و مردمان مختلف را مد نظر داشت. پس از او «لوروا گورا» (Andre Leroi Gourhaen) توانست با اقتدار تمام، فن‌آوری و فن‌شناسی (انسان‌شناسی تکنیک) را در انسان‌شناسی به جایگاه والایی ارتقا دهد. با این همه حمل و نقل، مثال یک تکنیک و فن در میان موضوعات انسان‌شناسی تکنیک قرار می‌گیرد. در مطالعات مربوط به آن به ناچار پالان از تاثیرگذارترین دست‌آفریده‌های بشری به شمار می‌رود. از نظر کارکردی نقش مهمی را ایفا می‌نماید.

پالان نوعی بالش و سبک است که چوبی است که قبل از سوار شدن یا بارکشی روی حیواناتی مانند اسب، قاطر، خوک و در موارد اندکی هم گاو می‌گذارند. به دلیل فقدان راه مناسب در نقاط روستایی و عبور کوهستانی، خر و قاطر از اهمیت ویژه‌ای در حمل و نقل برخوردارند. علاوه بر پالان زین و جل هم کارکردی همانند پالان دارند. پژوهش حاضر به ما این نتیجه را می‌دهد که بسیاری از دست‌آفریده‌ها اگر چه در یک برهه‌ای از زمان کارکردی حیاتی برای انسان داشته‌اند، لیکن با پیشرفت تکنیک جای خود را به فن و هنر جدید می‌سپارند. آنها در مواردی اندک تغییر شکل داده و در کنار فن و دست‌آورد جدید خود نمایان می‌شوند.

در دورانی که سرعت تغییر و تحول با شتاب غیر قابل کنترل رو به جلو می‌رود و هر آن احتمال فراموشی و زوال پدیده‌های فرهنگی وجود دارد، پژوهشگاه میراث میراث فرهنگی و گردشگری با توجه به اهداف پژوهشی تلاش می‌نماید تا نسبت به ثبت و ضبط موارد مادی و معنوی اقدام نماید. کتاب حاضر که در این راستا تالیف گردیده به پژوهشگران و علاقمندان جهت بهره‌برداری ارائه می‌گردد.

جلیل گلشن

رئیس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	صقدمات
الف.....	د. بياچه
ت.....	پيشرفتار
ذ.....	روغن، بوس و فنون پژوهش
س.....	چهار ريب نظري پژوهش
۱.....	فصل اول پالان و پالان دوزي
۶.....	حيوانات باربر
	۱- اسب، ۲- خر (مهری، دشتی، خر ديزه، خر سواری و خرباری، خر سیاه، خر عتابی، خر گزنده، خر ماچه، خر پالان، خر شتر ۴- قاطر ۵- يابو
۱۶.....	ظرفيت حمل بار
۱۶.....	وسايل حمل و نقل
	۱- پالکی ۲- درشکه ۳- دليجان ۴- کالسکه ۵- کجاوه ۶- جوال ۷- خورجين ۸- گاله، صشاغل مربوط به حمل بار و مسافر
۲۳.....	۱- خرک چی ۲- درشکه چی ۳- سم تراش ۴- ... و نعل بندي
۲۵.....	ريشه لغوی واژه پالان
۲۶.....	تاريخچه پيدایش پالان
۲۷.....	صزيت پالان
۲۷.....	هوزندگان پالان
۲۹.....	ابزار و وسايل کار پالان دوز
	۱- اره ۲- پارچه کرباسی ۳- پيه دان ۴- جوالدوز ۵- چاقو ۶- چکش ۷- خط کش فلزی ۸- داس آهنی ۹- درفش ۱۰- سوهان ۱۱- سيخ ۱۲- قيچی ۱۳- کارد ۱۴- کف دستی ۱۵- کيسه ابزار ۱۶- گيره ۱۷- مشته ۱۸- نخ ۱۹- نخ کش
۴۳.....	حواد و مصالح پالان
۴۸.....	مراحل دوخت
۷۵.....	اجزاء پالان

۱- بدنۀ پالان ۲- آستری ۳- زیره پالان ۴- نشیمن گاه پالان ۵- جلو پالان ۶- عقب پالان ۷- بر آمدگی جلو ۸- برآمدگی عقب ۹- رویه پالان ۱۰- دسته ۱۱- حلقه پالان بند ۱۲- حلقه های کناری پالان ۱۳- حاشیه پالان ۱۴- پالان بند ۱۵- پس رانی ۱۶- پشه ران	۹۱
انواع پالان	۹۱
۱- پالان اسبی ۲- پالان ترکمنی ۳- پالانچه ۴- پالان خرفایی ۵- پالان خری ۶- پالان ۷- پالان دوکوهان ۸- پالان سواری و باری ۹- پالان شیرازی یا پالان عراقی ۱۰- پالان عجیب ۱۱- پالان علیشیری ۱۲- پالان قاطری ۱۳- پالان قجری ۱۴- پالان گاوی ۱۵- پالان گردکی ۱۶- پالان یک کوهان ۱۷- پالان لری ۱۸- جُل ۱۹- نرم زین	۱۰۲
تزیینات پالان	۱۰۵
نحوه خرید و فروش	۱۰۸
پراکندگی پالان دوزی در ایران	۱۱۱
واژه پالان در زندگی روزمره	۱۱۴
نقاط و اماکن منسوب به پالان	
فصل دوم: پالان در فرهنگ مردم	۱۱۷
پالان در سرگرمی ها	۱۱۷
طب سستی و جادو درمانی	۱۱۷
پالان در باورها و اعتقادات	۱۱۹
داستان و قصه	۱۲۳
۱- افسانه پیر پالان دوز ۲- افسانه دختر پالان دوز ۳- اهلۀ بخیه نیس	
پالان در امثله	۱۳۲
پالان در اشعار فارسی	۱۳۲
۱- باباطاهر (۳۲۶-۴۱۰) ۲- فردوسی (۳۲۹-۴۱۰) ۳- ناصر خسرو (۳۹۴-۴۸۱) ۴- لیبی (تولد ۴۲۹) ۵- فرخی سیستانی (وفات ۴۲۹) ۶- ابوحنیفه اسکافی (وفات ۴۵۱) ۷- سنایی (۴۵۹-۵۲۹) ۸- سوزنی (ابتدای قرن ششم) ۹- طیان (قرن ششم) ۱۰- عطار (۵۱۲-۶۱۸) ۱۱- انوری (۵۲۰-۵۸۷) ۱۲- خاقانی (۵۲۰-۵۹۵) ۱۳- محمد عوفی (اوایل قرن هفتم) ۱۴- نظامی گنجوی (۵۳۰-۶۱۵) ۱۵- مولوی (۶۰۴-۶۷۲) ۱۶- سعدی (۶۰۶-۶۹۱) ۱۷- امیرخسرو دهلوی (۶۵۱-۷۲۵) ۱۸- سیف فرغانی (تولد نیمه اول قرن ۷- وفات نیمه اول قرن ۸) ۱۹- سلمان ساوجی (تولد اوایل قرن هشتم- ۷۷۸) ۲۰- نظام قاری (قرن	

هشتم) ۲۱- وحشی بافقی (وفات. ۹۹۱) ۲۲- شیخ بهایی (۹۵۳-۱۰۳۰) ۲۳- بیدل
 دهلوی (۱۰۵۴-۱۱۳۳) ۲۴- ایرج میرزا (۱۲۹۰-۱۳۴۴) ۲۵- اشرف الدین قزوینی (۱۲۸۸-
 ۱۳۵۲) ۲۶- اقبال لاهوری (۶۲۵۶-۱۳۱۷ شمسی) ۲۷- پروین اعتصامی (۱۲۸۵-
 ۱۳۳۰ شمسی) ۲۸- سایر اشعار

- ۱۵۹..... پالان در کنایه و استعاره
 ۱۶۰..... پالان در تعبیر خواب
 ۱۶۲..... نتیجه گیری
 ۱۶۷..... فهرست تابع و مأخذ

علائم آوانگاری

(ä)	(ä)	(أ) فتحه	a
(ä)	(ä)	ب	b
(ä)	(ä)	ئی مانند tiz تیز	i
(ä)	(ä)	پ	p
(ä)	(ä)	او (مانند ضمیر دوم شخص مفرد)	o
(ä)	(ä)	ت - ث	t
(ä)	(ä)	ج	j
(ä)	(ä)	چ	č
(ä)	(ä)	ک	k
(ä)	(ä)	ح - ه	h
(ä)	(ä)	خ	x
(ä)	(ä)	د	d
(ä)	(ä)	ذ - ز - ص - ظ	z
(ä)	(ä)	ر	r
(ä)	(ä)	ژ	ž
(ä)	(ä)	س - ث - ص	s

« برگرفته از دستورالعمل طرح مردم نگاری سرزمین پژوهشکده مردم شناسی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.

دیباچه

بخشی از مطالعات انسان‌شناسی فنون، ساخته‌ها و تکنولوژی است هنر و فن زائیده افکار انسانهاست. هرچه باطن انسان و سوال درونی انسانی و استحکام بخشیدن به پیوندهای اجتماعی می‌پردازد. فن بخشی از مطالعات بشر است که در آن انسان، با کمک سازماندهی نیرومند فرایند کار، نیروهای طبیعی را برای رسیدن به اهداف خود مهار و هدایت می‌نماید.

پالان‌دوزی به عنوان یکی از فنون و مهارت‌های دخت در حوزه‌های مختلف فرهنگی ایران از دیدگاه مطالعات انسان‌شناسی قابل بررسی است. مطالعه فنون، باورها، نشانه‌ها و تکنیک به کار بردن پالان، در واقع گوشه‌هایی از فرهنگ اقوام ایرانی را نسبت به این موضوع بازگو می‌کند. از سوی دیگر پالان‌دوزها به عنوان وسیله فن و حرفه خاص دائماً مورد توجه اقشار خاصی از مردم بوده‌اند. فن پالان‌دوزی در ایران یکی از فنون با سابقه تاریخی بوده و هست زیرا اسب و قاطر بنابر تعدد استفاده و کارکرد ایرانیان در فرهنگ مردم ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. به همین علت پالان به عنوان وسیله‌ای برای جابجایی انسان و بار از مهمترین بخش‌های حمل و نقل محسوب می‌شود.

در ادبیات فارسی در باب معنی لغوی پالان آمده است؛ پالان از صفت پالودن، در حال پالودن، زین آکنده خر، شتر و اسب، پشم آکنده‌ی که برای بار یا سوار شدن به پشت چهارپا می‌گذارند. پالودن یا پائیدن یکی از معانی پالان است. علاوه بر آن مراقبت از بار و انسان از کارکردهای اصلی آن بوده است.

در کنار کارکردهای متعدد پالان، نشان‌ها و علائم موجود در بدنه پالان نیز از مفاهیم فرهنگی فراوانی برخوردارند. علائمی برای دفع چشم زخم، نشانه‌هایی که از مفاهیم و باورهای دینی از آن بر می‌آید جملگی از مفاهیمی و رموزی به شمار می‌روند که از دیدگاه انسان شناختی قابل بررسی و تحلیل هستند.

روش اصلی مورد استفاده در جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل مواد روش کیفی است که مصاحب عمیق در آن، جایگاه محوری دارد. شیوه مورد استفاده دیگر، مشاهده مستقیم بوده که در تولید اطلاعات کیفی مطرح است. اهمیت مشاهده میدانی و نتایج به دست آمده در مجموعه حاضر به وفور قابل مشاهده است.

در اینجا لازم به یاد آوری است که مجموعه حاضر پایان نامه دوره کارشناسی ارشد اینجانب بوده و دکتر محمد ایون سپهر استاد راهنما و دکتر اصغر عسکری خانقاه به عنوان استاد مشاور زحمات فراوانی را متحمل شده‌اند که سپاس خود را از این دو بزرگوار اعلام می‌دارم. علاوه بر آن از آقای دکتر محمد عارف به خاطر باز بینی علمی متن تشکر و قدردانی خود را اعلام می‌نمایم.

سلیم سلیمی موید

پیشگفتار

تغییر و تحول از خصیصه های اصلی بسیاری از علوم مرتبط با فنون و دستاوردهای فنی... نماید. افکار و... به شمار می رود. در طول این روند دستاوردهای کهن و سستی همواره بیشترین تغییر و تحول را در بین دیگر علوم به خود اختصاص داده اند و میزان تغییر در شاخه های مختلف آن متفاوت است، همین امر موجب شده تا تغییرات در علوم اجتماعی را قابل لمس تر تشخیص باشد. پویایی ذاتی فرهنگ علت اصلی دگرگونی و تغییر در آن است. تغییرات فرهنگی به مرور و کم کم صورت می گیرد و تنها زمانی قابل تشخیص و تمیز است که فرهنگ را قبل و بعد را به منظور مقایسه در کنار هم قرار داده و با خطوط فرضی تفاوت ها و شباهت ها را در بین آنها ترسیم کنیم. انسان فرهنگی همواره برای اعتلای فرهنگ و دستاوردهای فنون و رساندن به کمال و متعالی شدن در بستر تاریخ، آن را به اشکال گوناگون تغییر می دهد تا به شکل مورد نظر خود درآورد. شرایط اقلیمی، اجتماعی و اقتصادی در طول تاریخ دست می دهند تا انسان ها فرهنگ عصر خود را براساس نیازها و خواسته های روزمره شکل دهد. با عنایت به همین مسئله محققان و پژوهشگران مردم شناسی که در نقاط روستایی و عشایری به تحقیق می پردازند، همواره به یافتن و مطالعه مناطقی که از لحاظ فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی نسبت به مناطق دیگر بکر و دست نخورده باقی مانده اند، میل و رغبت فراوان می دارند. به باور مردم شناسان پیش از آمیختگی فرهنگی و غرق شدن خرده فرهنگ ها در بطن فرهنگ جدید و نوگرای امروز، می باید نسبت به ضبط و ثبت، آداب، آیین، رسوم، فنون، حرفه ها و دیگر کردارها و پندارهای اجتماعی از این قبیل اقدام نمود. در این راستا تلاش می شود تا ابتدا به شیوه علمی و دقیق سنت ها و دستاوردهای کهن و سستی گردآوری شده سپس با دستاوردهای جدید در هم آمیخته و در نهایت نتایج حاصله در برنامه ریزی های خرد و کلان براساس نیازها و تشابهات فرهنگی و اقتصادی مورد بهره برداری قرار گیرد. به همین

منظور اغلب پژوهش‌های مردم‌شناسی در ایران برای نیل به این اهداف برنامه‌ریزی و اجرا می‌شوند. در مطالعات فرهنگی و اجتماعی علاوه بر مطالعات صرفاً مردم‌شناسی بهره‌گیری این علم از سایر علوم همچون، باستان‌شناسی، جغرافیا، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی و... اجتناب ناپذیر خواهد بود.

مجموعه در دست با عنوان پالان و پالان دوزی در ایران صرفاً یک تحقیق مردم‌نگارانه با اتکا به متون و اسناد موجود است و تلاش می‌شود تا با اطلاعات اولیه بدست آمده^۱ نسبت به ثبت، ضبط و مستندسازی این گروه از فنون و پیشه‌ها اقدام نمود.

«پالان نوعت فاعلی از پالودن، در حال پالودن، زین آکنده خر، شتر و اسب، پشم آکنده که برای بار یا سوار شدن به پشت چهارپا می‌گذارند.» (دهخدا، ۱۳۳۸: ۷۲) چیزی شبیه به زین است که روی کمر سوار قرار داده می‌شود. پالان از جنس پارچه، چوب، نمد، چرم، قالیچه و گونی ساخته می‌شود و در آن را با کاه، پورشال، پارچه و... پر می‌کنند.

تاریخ پیدایش زین و پالان از زمان دور پیدایش و تکامل به هم گره خورده و به راحتی نمی‌توان تاریخ دقیق و قطعی برای آن تعیین نمود. بنابر اسناد موجود به احتمال زیاد زین چوبی که با پالان بارکشی چندان تفاوت ندارد، «اولین بار در فلات مغولستان برای کشیدن بار ساخته شده و اولین سوارانی که بر روی آن نشستند، کودکان کوچکی بوده‌اند که در موقع حرکت اردو و کوچ، روی بار می‌نشستند.» (دهخدا، ۱۳۴۳: ۴۰) در دوره‌های مختلف تاریخی ایران کلمه پالان به دفعات متعدد مورد استفاده قرار گرفته است. از جمله در اشعار و افسانه‌ها و داستان‌ها به فراوانی به واژه پالان برخورد می‌کنیم. دلیل همین اهمیت صنف پالان دوزی بسیار بوده و در کنار صنوف دیگر دارای جایگاه و مقصد ویژه بوده است. به طوری که علاوه بر شاهنامه فردوسی (غروی، ۱۳۵۴: ۱۶۴) «در دوره صفویه رشتن قهوه‌خانه‌ها بر رونق بودند، معمولاً نماد هر یک از هفده صنف معروف به صورت ترکیبی بر دیوار قهوه‌خانه‌های مطرح و معروف شهر آویزان می‌شد. در بین نمادها یکی از ابزارهای پالان دوزی نیز به عنوان نماد صنف پالان دوز بر دیوار نصب می‌شده است.» (سعیدیان، ۱۳۷۵: ۱۲۷) سفرنامه نویس‌ها نیز در بین خاطرات و مشاهدات خود به پالان و پالان دوزی

اشاره‌هایی دارند به طوری که پولاک^۱ در سفرنامه خود می‌نویسد: «یکی از نظامیان همراه من پس از دیدن خری بلافاصله پالانی برآن گذاشت و سوار شد.» (پولاک، ۱۳۶۱: ۳۱۸) حتی در بعضی مواقع پالان به صورت هدیه از طرف شاهان قاجار به افراد زیر دست نیز اهداء می‌شده است. در این خصوص نقل است «روزی شیخ شیپور یکی از دلقک‌های معروف دربار ناصرالدین شاه قاجار در حضور شاه حرکات نمایشی و بازی در می‌آورد. شاه که از کار دلقک خوشش می‌آید دستور می‌دهد به عنوان خلعت پالان خری آورده. بر پشت شیخ شیپور گذاشت. پالان را طبق مر شاه بر پشت او می‌گذارند. شیخ شیپور مدتی به مانند خسر صدای خمر از خود در می‌آورد و بعد با کمال خونسردی شروع به تمیز کردن پالان می‌کند. در همین حال زیر لب با خود می‌گوید: تن پوش مبارک است، آن را به من مرحمت فرمودند.» (جمعی، ۱۳۳۰: ۵۳۱ و ۵۳۲)

کارکرد موثر و مقیم پالان باور شده بود تا مردم عامی تصورات و عقایدی درباره پالان و پالاندوزی داشته و باورهای رایج پالان نسبت دهند و ناخودآگاه از آن پیروی و به آن پای بند باشند. درحال حاضر نیز باور و اعتقادات زیادی درباره پالان و پالاندوزی در بین مردم رواج دارد، از جمله؛ در استان خراسان پالاندوزها در روزهایی از ماه که به قمر در عقرب موسوم است کار نمی‌کنند. زیرا آن روز را نجس می‌دانند. ساکنان شهرستان سراب پیرپالان دوز را فرد شریفی قلمداد می‌کنند که حتی در دوران حیات امام زمان (عج) هم از مشتری‌های او محسوب می‌شده است. مردم ایل تول سلطان تالش براین باورند که اگر پالاندوز مقداری از کسب و درآمد خود را به افراد نیازمند اهداء بخشد، کار و کسب او رونق گرفته و کساد نمی‌شود. علاوه بر آن باور دارند که اگر چوپان یا گاوچران یا راجه را برای خود بر می‌دارد، ولی پالاندوز این کار را نمی‌کند. همچنین در باور مردم «دجال پالانی دارد که برای جنگ با امام زمان (عج) هر شب آن را می‌دوزد، ولی وقتی که صبح از خستگی چرتی می‌زند و بیدار می‌شود. می‌بیند پالان پاره شده است. ... روزی که دنیا آخر می‌شود خر دجال از چاهی که در اصفهان قرار دارد، بیرون می‌آید.» (هدایت، ۱۳۱۱: ۱۷۸) در بین بختیاری‌ها اگر داماد در شب اول نتواند کار خود را از پیش ببرد، پالانی را در پشت در

اتاق حجله می‌اندازند. (ارشادی، ۱۳۸۸: ۲۳۱) در روستاهای کوهپایه شهرتالش مانند؛ مریان، آق اولر، ناوان، حسن دیرمانی، گاودول، مکش، تندبین و کورلامار عقیده دارند که شغل پالان دوزی از امامان به پالان دوزها به ارث رسیده است. مردم ایل تول تالش براین عقیده‌اند که اولین پالان دوز از صحابه پیامبر اکرم (ص) بوده و برای اسب‌های پیامبر، دوازده امام و یاران آنها پالان می‌دوخته است. پالان دوزی علاوه بر کسب حلال، کار ثواب و نیک شمردن می‌شود. پالان دوز دوره گرد منطقه تالش پیرپالان دوز پدر معنوی خود تلقی کرده و خود را ارشادگردان او می‌داند. وی با خوشحالی اظهار می‌نماید که چندین بار برای زیارت به مقبره پیرپالان دوز در شهر مشهد رفته است.

بنابراین همک و ایثار مردم نگاری در کاربرد روش‌های آن است، تا بتوان از این طریق وجه تمایز بین نگاری در درون نظام‌های مختلف انسان‌شناسی جستجو کرد. درحقیقت مردم نگاری است صاحب اطلاعات و جمع آوری مصالح و لوازم تحقیق در محل^۱ مورد مطالعه است و مادی آن تدوین کامل ترین تابلوی ممکن^۲ از یک گروه انسانی مورد مطالعه است» (عسکری خانقاه، ۱۳۸۷: ۵۴) پالان به عنوان وسیله یا ابزاری جهت حمل و نقل به وسیله حیوانات بارکش و کالاهای مختلف همچنان کارکرد دارد، ولی به علت قدمت و اهمیتی که در حمل و نقل ایفا می‌نموده است می‌خواهیم تحلیلی دقیق از پیشینه و سیر تحول آن و مباحث مربوط به پالان دوزی و پالان فنی در ایران را از دیدگاه مردم شناختی مورد بررسی قرار دهیم. پالان و حرفه پالان دوزی از عادات و تجسم عینی از میراث فرهنگی معنوی، ملموس و غیر ملموس هر سرزمین و منطقه است. مردم برای بقا و دوام خود و جامعه نیاز به هماهنگی و همزیستی با محیط پیرامون خود دارند. بنابراین برای بقا و مجبورند خود را با جماد، نبات و حیوانات و حتی با اوهام و پندارها هماهنگی غیر قابل لمس هماهنگ سازند. امروزه با مطالعه و تحقیق درباره فنون و حرفه های مردم این نظر قطعی شده که این مشاغل پیشینه ای به درازای تاریخ دارند و سال های طولانی در میان عامه مردم رایج بوده و فنون و مهارت های مربوط به آن، سینه به سینه انتقال و روایت شده و تا امروز به ما رسیده‌اند. پالان و پالان دوزی برای آسایش انسان و حیوان طراحی و اجراء

۱- زمین

۲- یا به قولی چهره ای

شده و به مرور زمان بر حسب نیاز و شرایط حاکم تطور یافته است. پالان و پالان‌دوزی امروزه کارکردهای اجتماعی و فرهنگی خود را در جوامع شهری به کلی از دست داده و در مناطق روستایی و عشایری نیز تا حد زیادی از اعتبار و اهمیت آن کاسته شده است. پالان در هر منطقه بر حسب نیاز، کارکرد و کاربرد با مواد و مصالح و اشکال گوناگون ساخته می‌شود.

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد، کتاب یا مقاله‌ای که صرفاً درباره پالان و پالان‌دوزی باشد، در دست نیست. در انتهای کتاب به برخی کتاب‌ها و مقالاتی اشاره می‌شود که در متن کتاب از آنها بهره گرفته شده است. در بخشی از این آثار به صورت جزئی و مختصر به آشنایی با فن و پیشه پرداخته شده است. در این نوشتار تمام کتاب‌ها و مقاله‌ها و گزارش‌های موجود با مطالعه و مطالب مفید را از بین آنها استخراج کرده‌ایم تا در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گیرد. در زیر منابع مورد استفاده به سه گروه اصلی یعنی کتاب، مقاله و گزارش تقسیم شده است.

۱) کتاب‌های مرتبط با پالان و حرفه پالان‌دوزی؛

کتابهای موجود درباره پالان و پالان‌دوزی از نظر محتوا و موضوع به هفت گروه تقسیم می‌شوند.

الف) گروه اول پالات در شعر شاعران پارسی گوی شعر در قرون گذشته در آثار خود به پالان و حرفه پالان‌دوزی اشاره کرده اند، که برخی از اشعار به دلیل عمق معنی و تاثیری که در دوره و سرایش و بعد از داشته اند، امروزه به صورت ضرب المثل در بین مردم رواج دارد.

ب) گذشته از شاعرات برخی سفرنامه‌نویسان و جهانگردان ایرانی و غیر ایرانی نیز به اشاره‌ای مختصر و یا همراه با شرحی اندک درباره پالان و پالان‌دوزی و مسائل پیرامون آن نظیر شیوه دوخت، اندازه پالان، کاربرد، و همچنین اصطلاحات و تعبیری که درباره پالان وجود داشته است، اشاره‌هایی داشته‌اند. از جمله آنها در اوایل قرن سیزدهم هجری جیمز موریه در کتاب سرگذشت حاجی بابای اصفهانی و در اواخر قرن سیزدهم ادوارد

یاکوب پولاک در کتاب ایران و ایرانیان به پالان اشاره نموده که مطالب آن کامل و جامع نیست. شرح و ارجاعات مربوط به این آثار در متن کتاب ارائه شده است.

پ) نویسندگان دیگری که پیشگام بودند و آثار آنها در شمار آثار اولیه مردم‌شناسی قرار دارد. آثار آنها بسیار ارزشمند از نظر علمی و تاریخ اجتماعی محسوب می‌شود. بنابر همین اهمیت و اعتبار در فصول کتاب حاضر به کرات به این آثار ارجاع داده شده است.

ت) برخی از نویسندگان که دقیق‌تر به موضوع پالان و پیشه پالان‌دوزی اشاره کرده‌اند، نویسندگان حاضر و جدید هستند.

ث) آن در امثال و حکم، این نویسندگان اقدام به گردآوری امثال و حکم نمودند. آنان تمام می‌ها، حکایات، کنایات و استعاره‌ها در مجموعه‌هایی گردآورده‌اند که بسیاری از آنها مربوط به پالان و پالان‌دوزی است. این نویسندگان خواسته یا ناخواسته در آثار خود مطالبی مربوط به پالان را یادگار گذاشته‌اند، که بن‌مایه بخشی از مجموعه در دست است.

ج) نویسندگان دیگری نسبت به تألیف تاریخ، ثبت و ضبط گوشه‌هایی از فرهنگ مردم همت گماشتند که در آثار خود به موضوع پالان و حرقه پالان دوزی اشاره کرده‌اند.

چ) بخش دیگری از این آثار مربوط به دائرة المعارف‌ها و لغت‌نامه‌ها است. که امروزه در مراکز علمی - فرهنگی به عنوان مرجع مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲) پالان در مقالات فارسی؛

در بین مقالات منتشر شده موجود اشاره‌هایی بسیار دقیق و مفید به پالان و حرقه پالان‌دوزی شده است. ما در این مجموعه تلاش نموده‌ایم تا بیشترین به‌کارگیری را از این نوع اسناد داشته باشیم. از این گروه می‌توان به مقالات منتشره در مجله مردم و مردم، مجله مردم‌شناسی و فرهنگ عامه ایران، فصلنامه فرهنگ مردم و... اشاره داشت.

۳) پالان در گزارشهای منتشر نشده پژوهشکده مردم‌شناسی؛

این اسناد مربوط می‌شوند به گزارش‌های مردم‌نگاری شهرستان‌های ایران که در بایگانی مرکز اسناد و مدارک پژوهشگاه میراث فرهنگی نگهداری می‌شوند. امید دارم

گزارش های مردم نگاری در سال های آتی به صورت موضوعی به زیور چاپ آراسته شوند. این گزارش ها توسط مردم شناسان پژوهشگرده مردم شناسی و پژوهشگران مستقر در استان ها طی چند ده سال با سفر به تمام شهرستان های ایران آنها را به صورت میدانی استخراج و تدوین شده اند. این گزارش ها شامل داده های خام و مفاهیم پایه ای بوده و هیچ گونه اعمال نظر یا مورد تجزیه و تحلیل قرار نگرفته اند. در این کتاب به بسیاری از این گزارش ها مراجعه شده و بنابر میزان مطالب چندین عنوان گزارش بهره برداری شده و بر حسب مورد و امانت داری به آنها ارجاع داده شده است. باید یادآور شد کتاب ها و مقالات مورد اشاره تنها نگاهی اجمالی و کوتاه به موضوع مورد بحث داشته و هیچ یک از آنها به طور جامع و کامل به پالان و پالان دوزی نپرداخته اند. همین امر ایجاب می نمود تا پژوهشی در این زمینه بعمل آید.

روش، بینش و فنون پژوهش

در این کتاب تلاش شده با استفاده از روش مردم شناسی ژرفانگر و با حضور در جامعه مورد مطالعه و مشاهده دقیق و کامل مراحل پالان دوزی، با صاحبان فن و استادان این پیشه مصاحبه به عمل آمده و نگارنده در بیشتر موارد در محالیت های مرتبط با پالان و حرفه پالان دوزی مشارکت داشته است. در کنار مشاهده مصاحبه و طرح سؤال مستقیم و غیر مستقیم از روش های اصلی کار بوده و این شیوه کمک بزرگی در پیشبرد نتیجه پژوهش داشته است. در حین کار به تهیه طرح از ابزار و وسایل و انواع و تزیینات پالان جهت مستند سازی، اقدام و تصاویر متعددی از مراحل کار و اجزاء پالان تهیه شده است. مشاهده از مهمترین، طبیعی ترین و پرکارترین شیوه ها و ابزار تحقیق است. به تعبیری تمامی تحقیقات اجتماعی با مشاهده آغاز می شوند و با آن پایان می پذیرند. مشاهده همراه با مشارکت «مشاهده ایست که در آن رسوخ به درون انسان ها صورت پذیر خواهد بود. با توجه به ابعاد کیفی و ذهنی پدیده ها در حیات انسانی بسیار، عقیده بر این است که محقق زمانی می تواند به درک درست واقعیت نائل آید که با مسائل و مشکلات و شادی های حیات اجتماعی آنان آن طور که هست بیامیزد و مدت ها با آنان حیات گذرانند...» (ساروخانی، ۱۳۸۲: ۱۸۸) مصاحبه، مهمترین روش به کار رفته در این کتاب مصاحبه با

صاحبان مشاغل پالان‌دوزی و اساتید این رشته بوده است. «از طریق مصاحبه می‌توان اطلاعاتی در مورد عقاید افراد، شناخت علل رفتار یا عقاید، انتقادات یا آرزوها نائل آمد» (همان، ۲۲۲).

در این کتاب که آن را "پالان و پالان‌دوزی در ایران" نامیده‌ایم، سعی بر آن بوده تا با بهره‌گیری از روش تحقیق علمی و دقیق مردم‌شناسی و با نگرش توانمند باشد. بهترین روشی که به نظر با روح کلی موضوع و حوزه مطالعات هماهنگی داشت روش ژرفانگری بود، که در آن سعی می‌شود تا کار میدانی همراه با حضور در جامعه مورد مطالعه و مشاهده دقیق و کامل مراحل با کار اندازه‌گیری، طراحی، ابزار و وسایل مورد نیاز مواد مصالح پالان، شیوه دوخت، کاربردهای پالان و... همراه باشد. در این روش که با مشارکت و مصاحبه همراه بود، بخش اصلی اطلاعات مربوط به پالان‌دوزی از صاحبان فن و اساتید پرسیده و گردآوری شد. در غالب موارد بسته به شرایط و روح حاکم بر ارتباط پرسش‌گر و پاسخ‌گو و شرایط محیطی و محلی مناطق مورد مطالعه پژوهشگر را برآن داشت تا در فعالیت‌های دست‌اندرکاران پالان و پالان‌دوزی و امور مرتبط با پالان و پالان‌دوزی

مشارکت و همراهی نماید. درکنار مشاهده مصاحبه و طرح سوال مستقیم و غیرمستقیم از روش‌های اصلی کار پژوهنده بوده و این شیوه کمک شایان و موثری در حصول نتیجه مطلوب و علمی پژوهش داشته است. درحین انجام تحقیق میدانی تلاش بسیار به عمل آمد تا علاوه بر عکس برداری از اجزاء و وسایل کار و ضبط و ثبت دقیق گفتار و جواب‌های اساتید فن، نسبت به تهیه طرح از کلیه ابزار، وسایل، اجزاء و تزیینات پالان جهت مستند سازی آن اقدام گردد و تصاویر متعددی از مراحل کار و اجزاء پالان تهیه شد. در مطالعات و پژوهش‌های مردم‌شناسی و مردم‌نگاری نمی‌توان به یک روش یا شیوه تحقیق برای گردآوری، تدوین و تحلیل اطلاعات به اکتفا کرد. در زمان طرح سوال، مشاهده، مصاحبه، مشارکت و... بسته به شرایط این اتفاق می‌افتد که پژوهشگر از چند روش به صورت توانمند بهره می‌گیرد. به درستی ذکر شده که: «در علم مردم‌شناسی ادراک حسی وجود ندارد، زیرا، مردم شناس علم مشاهده و آمار است». (عسکری خانقاه، ۱۳۷۳: ۸۱) در مطالعات مردم‌شناسی و مردم‌نگاری مشاهده مستقیم و بی‌کم و کاست یکی از مهمترین، بهترین و کارآمدترین شیوه‌ها ابزار پژوهش و تحقیق به شمار می‌رود. به عبارت دیگر غالب تحقیقات و پژوهش‌های اجتماعی با مشاهده آغاز می‌شود و با آن پایان می‌پذیرند. در واقع مشاهده و دقت نظر پژوهشگر همراه با نکته‌سنجی و باریک‌بینی او بر روی ابزار مورد استفاده در یک پیشه، رسم، آیین و... بسیار مهم و حیاتی است. از آنجا که پژوهشگر تمام جوانب کار را مشاهده نکند، نمی‌تواند درک درستی از موضوع تحقیق خود داشته باشد. نوشتن درباره موضوع مستلزم آن است که محقق با تمام وجود آن را درک و احساس نماید.

بعد از مشاهده و مشارکت در پژوهش‌های مردم‌شناسی مصاحبه یکی از مهمترین روش‌های مورد استفاده در تحقیقات است که این پژوهش هم‌راستا با روش مشاهده و نمی‌تواند باشد. در این کتاب بیش از همه تلاش شده تا با مصاحبه با صاحبان مشاغل پالان دوزی، فروشندگان و خریداران و استادان این رشته به عمل آید. همچنین مصاحبه و مشاهده، «اطلاعات مورد نظر مردم‌نگاری با گفتگو (گپ زدن)، درد دل و مشاهده به دست می‌آید و مستلزم حوصله و تبحر پرسشگر و جلب اعتماد پاسخگو است. این روش می‌تواند محقق را به ارزش‌ها و عوامل نا آشکاری، که هیچگاه با پرسشنامه میسر نیست، آشنا سازد.» (روح الامیتی، ۱۳۶۸: ۱۰۷)

پژوهشگر با توجه به موضوع تحقیق نیازمند بود تا علاوه بر دست اندرکاران تهیه و دوخت و عرضه پالان برای تکمیل اطلاعات بدست آمده به تحقیقات و پژوهش‌های گذشتگان و منابع مکتوب نیز رجوع نماید و به درستی به نوشته مرحوم دکتر روح‌الامینی؛ مطالعه اسناد و مدارک، «یکی از راه‌های جمع آوری اطلاعات در یک جامعه، استفاده از قبایله، عقدنامه‌ها، قراردادها و به طور کلی همه اسناد و مدارک مکتوب است. این اسناد و مدارک نه تنها می‌توانند راهنمای مطالعه در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی و خویشاوندی و اعتقادی باشند، بلکه در تحقیقات مردم‌نگاری نیز نقش بنیانی دارد.» (همان، ۱۳۸۰)

بنابر همین علم بود که علاوه بر موارد فوق کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های مختلفی که در مورد موضوع پژوهش وجود داشته، توسط پژوهشگر مطالعه و بررسی شد که برخی از آنها در قسمت پیشین پژوهش ذکر داده شده‌اند. در سراسر این کتاب کارکردهای پالان مدنظر بوده و عمده مکتبی که بر آن اتکاء شده مکتب کارکردگرایی است. بنابراین پالان حرفه پالان دوزی و شیوه‌های استفاده از پالان بر اساس دیدگاه‌های موجود در نظریه کارکردگرایی مورد مطالعه قرار گرفته است. رعایت به سوابق و اطلاعات موجود تلاش شده تا سراسر ایران حوزه مورد مطالعه باشد. لیکن با توجه موقعیت اقلیمی و جغرافیایی دامنه‌های ارتفاعات زاگرس و البرز عمده تاکید مطالعات انجام شده بر غرب ایران است. در پایان یادآور می‌شود که تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از اسطوره از روش‌های توصیفی به صورت گزارش و تشریح مطالب می‌باشد.

چهارچوب نظری پژوهش

در بیشتر نقاط ایران، افراد و کسانی هستند که به تهیه، دوخت و توزیع پالان اقدام می‌کنند. این شغل از یک سو ریشه در تاریخ و زندگی اجتماعی آنان دارد و از دیگر سو نشان از همزیستی و علاقه‌مندی آنها به حیوانات دیگر را نشان می‌دهد. این پیشه نیز مانند همه مشاغل سرشار از خلاقیت‌های دستی و هنر افراد جامعه است. مهمترین خصیصه این گروه از مشاغل، خاستگاه اجتماعی و نیاز معیشتی آنان است. اگرچه فعالیت و تولید این گروه در شهرها کم‌کم رو به تعطیلی رفته اما دوخت پالان در مناطق دور افتاده و روستاها

همچنان اصالت های پیشین و ذاتی خود را حفظ کرده است. این هنرمندان در عرصه فعالیت تولیدی، اقتصادی و اجتماعی بطور فعال حضور دارند و فعالیت آنها به نحو آشکار و پنهان با معیشت مردم و حمل و نقل بار و مسافر گره خورده است. چنانچه ذکر شد عمده کارکرد فرهنگ ارضاء نیازهای انسان در زندگی اجتماعی و انطباق انسان با محیط پیرامون است. اجزاء مختلف فرهنگ در ارتباط تنگاتنگ با یکدیگر در جهت برآوردن این خواست شرکت می جویند. فرهنگ همچنین میراثی اجتماعی است که از گذشته به نسل آینده انتقالی شود و شامل: فنون، مهارت ها، عمل، فرآیندهای فنی، عادت ها، ارزش ها و آیین ها است و هر یک از اینها از لحاظ کارکردی، بقای کل را ممکن می سازد. مهمتر از آن هر مشخصه فرهنگی برای اجرای یک کارکرد بخصوص، ضرورت دارد در جوامع به اصطلاح مدرن مورد بررسی است. چنین در جوامع به اصطلاح ابتدایی در گذشته و حال، همواره درجه ای از عقلائیات در تالیان ذهنی انسان را بر آن داشته تا بین حیطه های مختلف زندگی تمیز بگذارد. این شش مورد اولیه را وادار کرد عرصه زندگی معنوی و زندگی دنیوی خود را از هم جدا کند. طبق فرهنگشناسی فرهنگی اش انسان اولیه از جادو انتظار داشت که به او در حل مسائل مربوط به امور زندگی، تقدیر کمک کند. فنون و مهارت های شغلی با ارضاء بخشی حساس از نیازهای مادی و فرهنگی انسان اولیه بوده و کارکردی دو طرفه میان انسان و حیوان دارد. از همین رو موضوع مطالعه به خصوص پالان دوزی و کارکرد آن تنها در حیطه کارکردگرایی قابل بررسی است.

در شرح و تعریف کارکردگرایی^۱ باید یادآور شد واژه (Function) از ریشه لاتینی (Functio) به معنای انجام یک وظیفه گرفته شده و در فارسی معادل دهایی چون: نقش، عمل، خدمت و شغل یافته است. «در زبان های اروپایی در دو معنی ریاضی و بیولوژی بکار گرفته شده است. در زبان ریاضی به معنای تابع است و در علوم اجتماعی نقشی را می رساند که یک جزء از کل تقبل کرده و به انجام می رساند. خلاصه اینکه کارکرد به مجموعه فعالیت هایی گفته می شود که در جهت برآوردن یک نیاز یا نیازهای نظام انجام می گیرد» (ریترز، ۱۳۸۲: ۱۳۱). «کلمه معنی اول آن در فارسی باید به جای فونکسیون از کلمه

{تابع} استفاده کنیم. برای مثال می‌گوئیم که [الف] تابعی است از [ب]، یعنی هر تغییری در [ب]، [الف] را نیز تغییر می‌دهد به عبارتی در این حال گفته‌ایم که [الف] کارکردی دارد که در رابطه با [ب] معنی می‌دهد.^۱ «کارکرد گرایی از جمله مکاتب جامعه‌شناسی است که به ذکر نظریاتی پرداخته است که حوزه فعالیت‌شان در پارادایم اثباتی قرار دارد. آنچه در این نظریات، مهم و کلیدی است توجه به نظم و ثبات در جامعه است که اکثر نظریه پردازان کارکردگرایی بدان توجه داشته‌اند، مانند دورکیم که دین را در مطالعاتش به عنوان یکی از نهادهای اجتماعی می‌داند که کارکرد آن همبستگی، انسجام و نظم است.» (اسکیدمور، ۱۳۸۵: ۱۶۶) گیدنز در تعریف کارکردگرایی می‌نویسد، «دیدگاهی نظری بر پایه این اندیشه که بر یادداشت اجتماعی را می‌توان به بهترین وجه برحسب کارکردهایی که انجام می‌دهند. یعنی ممکن است به دوام و بقای جامعه می‌کنند، تبیین کرد.» (گیدنز، ۱۳۸۷: ۸۰۰) «کارکردگرایی عموماً از یک تفاوت داشته و به منظور فهم حیات اجتماعی، نمی‌خواهد نظام اجتماعی را در هر سکوی به کوچک‌ترین اجزاء تقلیل دهد، بلکه در صدد است ماهیت در هم تافته، زنده و اتفاق سازگار، یک نظام اجتماعی را در کلیت آن بفهمد. این امر مستلزم آن است که در ابتدا بدنی باز شناخته شده تا بر اساس آن، اجزاء و کل درهم تنیده شده و یک هویت به دست آورده شود. موضوع اصلی کارکردگرایی، خود افراد نیستند. این عبارت که «کارکرد انجام وظیفه است» مرتبط کردن انجام وظیفه به فرد، گمراه کننده است. کارکردگرایی در باره کارکرد انجام وظیفه صحبت نموده و سئوالاتی را درباره اثر انجام وظیفه به عنوان مسئله کل از کنش اجتماعی مطرح می‌کنند.» (اسکیدمور، ۱۳۸۵: ۱۶۸ و ۱۶۶) «درباره پیشینه کارکرد گرایی باید به گذشته دور و از آن جمله به کتب مقدس هند باستان رجوع کرد. در این کتب آمده است که چهار کاست اصلی، دهان و بازوها و ران‌ها و پاهای «برهما» آفریده شده‌اند، به نوری که هر کاست عیناً مانند اندام‌ها، دهرای وظایف مشخص و متمایزی است. در نظریات افلاطون^۲ نیز به تحلیل ارگانیکی جامعه و دولت و وظیفه تقسیم کار اجتماعی به عنوان عامل ضروری

۱- برگرفته از سایت انسانشناسی و فرهنگ

نظام اجتماعی بر می‌خوریم، ارسطو^۱ را نیز از پیشگامان این نگرش محسوب می‌دارند، او روح را به طبقه بالا و تن را به طبقه پایین جامعه و نظارت عقل بر احساسات را به تسلط سروران بر بردگان، و هماهنگی سیاسی جامعه را به هماهنگی تن انسان تشبیه کرده است.^۲ (توسلی، ۱۳۸۶: ۲۰۱) «کارکردگرایی تقریباً از اندیشه تمامی بنیان‌گذاران تفکر اجتماعی مغرب‌زمین بهره‌گرفته است.» (همان، ۲۰۲: ۲۰۲) «ولی این نظر ترنر و ماریانسکی و سه جامعه‌شناس برجسته قدیم، اگوست کنت، هربرت اسپنسر و امیل دورکیم، بر کارکردگرایی بیش از همه تأثیر داشته است.» (ریترز، ۱۳۸۲: ۱۲۱). کارکردگرایی شامل مفاهیم اساسی چون: کارکرد، تعادل، نظم، سلامت، ضرورت کارکردی، تکامل اجتماعی، سطوح ساختی، محیط، ارزش‌ها، نظارت، کنترل، سبب، انطباق‌پذیری، روابط سایبرنتیکی نظام‌ها، خاص‌گرایی و... می‌باشد.

«غالب بنیان‌گذاران تفکر غربی را می‌توان از پیشینیان تاریخی کارکردگرایی دانست.» (اسکیدمور، ۱۳۸۵: ۱۶۵) از مهم‌ترین کارکردگرایان می‌توان به کنت، دورکیم، اسپنسر، پارسونز، کینگ رابرت مرتون و... اشاره نمود. کارکردگرایی از دیگر شاخه‌های کارکردگرایی است که جفری آلگزنדר و پل کولومی بدان تشبیه شده‌اند و با نقد کارکردگرایی توجه یکسانی به کنش و نظم در سطح خرد و کلان دارند.

«کارکردگرایی کلاسیک غالباً با نام مالینوفسکی^۳ راه‌پایه اوست که این مکتب را پایه‌گذاری کرده و یکی از دستاوردهای او ارائه این نظریه است. او در کنار روش پژوهش میدانی به تدوین نظریه پرداخت و بنیانگذاری نظریه را جزو مالیت علم می‌دانست. مالینوفسکی با دیدگاهی کارکردی به تبیین پدیده‌های مورد مطالعه می‌پردازد و از میان خیل متنوع مشاهدات در پی طبقه‌بندی و تنظیم است و به دنبال قوانین عمومی می‌گردد. مالینوفسکی به طور خاص بر دیدگاهی کارکردی تأکید داشت. او بر پایه ترسیم نیازهای اولیه نشان داد نیازهای مشتق یا ثانوی بر حسب نیرو و تمایلات نیازهای اولیه رخ می‌دهند. مثلاً اگرچه همه انسان‌ها غذا می‌خورند، اما آنچه آنها می‌خورند به لحاظ فرهنگی مشروط است و هر جامعه با تحریم‌های خاص غذایی مواجه است. بدینسان مالینوفسکی

تاکید کرد همه خصایص و نهادها با نظام فرهنگی همبسته است. او معتقد بود که هر توصیف و گفته‌ای را باید در قالب مفاهیم بیان کنیم و هر مفهومی نتیجه یک نظریه است. او در نظریه کارکردگرایی خود نقش مهمی برای فرهنگ قائل بود و تأکید زیادی بر آن می‌کرد. به طور کلی کارکردگرایی به پیوستگی متقابل میان اجزای یک کلیت اجتماعی و کارکرد ضروری آنها در انسجام اجتماعی تأکید دارد و بر این اساس این مکتب بر تحلیل هم‌زمان استوار است. مالینوفسکی معتقد است تمام مولفه‌های فرهنگ دارای کارکرد مشخصی برای تأمین نیازهای روانی، اجتماعی و زیستی فرد دارند. پس از آن تأمین نیازهای فرد است که نیازهای جامعه به صورت یک کل هم تأمین می‌شود. در کارکردگرایی مخصوصاً فرهنگ برای برآوردن احتیاجات افراد در جامعه به وجود آمده‌اند یعنی کارکرد یک خصوصیت فرهنگی، در قدرت آن برای برطرف کردن برخی از نیازهای اولیه اعضای جامعه ملاحظه می‌شود بعضی از عناصر فرهنگ این نیازهای اولیه را رفع می‌کند پس از آن نیازها به گونه‌ای نیز وجود دارند که باید ارضاء شوند. به نظر او کارکرد اصلی نهادها بر آوردن نیازهای فردی است.» (مالینوفسکی، ۱۳۸۴: ۱۰۳-۹۸)

«کارکردگرایان تأکید بر این دارند که هر نهاد مورد بحث در صورتی که ارتباطات کارکردی آن با وقایع یا نهادهای دیگر قابل درک نشود، نباید مفهوم خود را ظاهر نمی‌سازد بلکه در کارکرد گرایی، یک فرضیه کل گرا و یک اصل دفع گرا وجود دارد. از طرفی این اصل بر این فرض استوار است که کارکرد هر چیز از یک نظام اجتماعی صریح و روشن است و این بدان معناست که جای کمی برای پویایی تاریخی فرهنگی باقی می‌ماند. مالینوفسکی نیز فرضیه کل گرایی را متوالیاً به اشتها رسانده و از اصل رضاع نفع گرا، در نوشته‌های خود دفاع کرده است.» (پانوف و پرن، ۱۳۶۸: ۱۲۷)

«مالینوفسکی را نمی‌توان مبدأ اصلی روش «مشاهده مشارکتی» دانست. سواي آن پیشینه کهن، بکار بردن این مفهوم برای نخستین بار توسط یک دانشمند فرانسوی به نام «ژوزف ماری ژراندو» انجام شد که در سال ۱۸۰۰ یک کتاب راهنمای روش مردم‌شناسی با عنوان «ملاحظات درباره روش‌های مختلف مشاهده مردمان وحشی» تهیه کرده بود. مالینوفسکی اولین کسی بود که از این روش به صورت عملی سود برد و آثار زیادی را منتشر کرد. او با این اصل دورکیوی موافق بود که پژوهشگر می‌بایست با ذهنی خالی وارد

جامعه مورد بررسی شود و تمام پیش داوری‌های خود را کنار بگذارد. اما این اصل روش دورکیمی یعنی برخورد شیء گونه با موضوع مورد بررسی را نفی می‌کرد. مالدینوفسکی باور داشت که خود محقق نیز باید جزئی از واقعیت مورد بررسی قرار بگیرد، زبان آنها را بی‌موزد و به آنها نزد یک شود در صورتی که دیگر وجود او در جامعه به عنوان محقق احساس نشود. او در کنار یادداشت‌های شخصی خود نشان داد که مشاهده همراه با مشارکت تنها منبع اطلاع او نبوده، مالدینوفسکی با تجربه عملی خود پایه‌گذار روشی بوده که پس از او به صورت رایج‌ترین روش در هرگونه مطالعه انسان‌شناسی درآمده است. او در روش خود با تعمدی خاص عمل کرده که انگیزه آن ظاهراً کم رنگ کردن سهم انسان‌شناسان نسل او در تحلیل دادن به علم جدید و پر رنگ کردن نقش خود بوده است. او موجب بوجود آمدن تصور منفی نسبت به نسل اول شد که به تحقیر به آنها انسان‌شناسان پشت میزنشین گفت می‌شد. قضاوت درمورد آنها از دهه ۱۹۷۰ تغییر کرد و ارزش نظری مطالعات آنها توانست به برخی گردآوری‌ها از داده‌های خام و مفاهیم پایه‌ای را برای انسان‌شناسی بوجود بیاورند. به رسم روش مالدینوفسکی تحلیل هم زمان اوست. به این معنا که محقق در تحلیل خود یک هم‌زمان را در نظر می‌گیرد. درحالی که در روش تاریخی برای تحلیل پدیده‌ها بر گذشته و چگونگی تطور آنها و روابط علی‌ناشی از گذشته تاکید می‌شد. درحالی‌که تحلیل هم‌زمان، امروزه را تنها در حال حاضر بررسی می‌کند. زیرا مفهوم کارکرد فقط در زمان حاضر معنی می‌آورد. (رفکوئی، ۱۳۸۱: ۱۷۰)

مالدینوفسکی فرهنگ را پاسخ سازمان یافته به نیازهای زیستی انسان می‌داند. به نظر او انسان بیش ازهر چیز یک موجود زیستی است و فرهنگ هم در پاسخ به این نیازهای زیستی مفهوم می‌یابد نه اجتماعی و بر این اساس کارکرد هم در سطح رفتار انسانی می‌یافته و عبارت است از ارضای یک کشش ارگانیکی و تحقق عملی آن کشش. ازجمله نیازهای اساسی زیستی، نیاز جنسی است که انسان برای برآورده کردن این نیاز نهاد خانواده، خویشاوندی و ازدواج را به وجود آورده است و این نهاد در همه جوامع انسانی وجود دارد. از آنجا که دوام یک جامعه بدون برآورده کردن نیازهای اعضای آن جامعه امکان پذیر نیست. جامعه تلاش دارد تا به هر نحوی به این نیازها پاسخ گوید. اگر برخی نهادها کارکرد مناسبی از خود بروز ندهند، نهادهای دیگری با کارکرد مناسب پاسخ‌گویی به آن

نیاز خاص به وجود می آیند. به اعتقاد آنها کسی مسئول به وجود آمدن چیزی نیست و هر چه که وجود دارد بنا به نیاز جامعه شکل گرفته است. پس هر پدیده کارکردی به دلیل نیاز جمعی جامعه به وجود آمده و هدف آن رفع نیاز کارکردی است. با توجه به شرح فوق، کارکردهای پالان را به صورت زیر می‌توان طبقه‌بندی کرد، پالان وسیله حمل و نقل، سفر و مسافرت، نماد هنرنمایی قومی، وسیله درمان برخی از بیماری‌ها، افزار آرامش و تعادل حیوان پالان افزاری که نشان از بینش و نگرش احترام گونه انسان به حیوانات، پالات وسیله جهت تعبیر و تفسیر برخی باورها، وسیله ای برای انجام برخی از آداب و مراسم، واژه‌ای برای استفاده مکرر در کنایات و استعاره، واژه‌ای برای بیان منظور در اشعار، کلمه‌ای رایج در آمدن با معانی خاص و... است.